

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta Ukrainaa tukevaan Euroopan unionin sotilaalliseen EUMAM Ukraine -avustusoperaatioon; osallistuminen koulutus- ja neuvonantotehtäviin Puolassa

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta Ukrainaa tukevaan Euroopan unionin sotilaalliseen EUMAM Ukraine -avustusoperaatioon; osallistuminen koulutus- ja neuvonantotehtäviin Puolassa (VNS 17/2022 vp). Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikönpäällikkö Minna Laajava, ulkoministeriö
- lähetystöneuvos Joonas Heiskanen, ulkoministeriö
- vastuuvirkamies Nelli Mikkola, ulkoministeriö
- yksikön johtaja Otto Saxén, puolustusministeriö
- vastuualueen johtaja, everstiluutnantti Timo Hänninen, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Taustaa

(1) Venäjä aloitti 24.2.2022 täysimittaisen hyökkäyksen Ukrainaan. Selonteossa todetaan, että Venäjän hyökkäyssota rikkoo räikeästi kansainvälistä oikeutta ja on johtanut laajaan humanitaariseen kriisiin. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi yli 14 miljoonaa ihmistä on joutunut jättämään kotinsa ja noin 18 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua.

(2) Suomi on tukenut Ukrainaa sekä kansallisin toimin että osana EU:ta. Suomi on myöntänyt Ukrainaan humanitaarista apua, kehitysyhteistyötukea, materiaalitukea, puolustusmateriaalitukea ja koulutustukea. Puolustusmateriaalitukea on annettu 12 apupaketin kautta yhteensä noin 590 miljoonaa euroa. Suomi on myös osallistunut Ukrainan asevoimien koulutukseen Isossa-Britanniassa noin 20 henkilön osastolla osana monikansallista koulutusoperaatiota. Selonteon mu-

Valiokunnan lausunto PuVL 18/2022 vp

kaan EU on EUMAM-operaation suunnittelussa huomioinut Isossa-Britanniassa järjestettävän koulutuksen.

(3) Selonteossa todetaan, että Suomen tuki Ukrainalle on laaja-alaista ja pitkäaikaista. Valiokunta korostaa tätä näkökulmaa: sota on kestänyt jo lähes vuoden, eikä näköpiirissä ole, että Venäjä vetäytyisi Ukrainalta valtaamiltan alueilta. Sota siis tulee jatkumaan mahdollisesti vielä pitkäänkin. Suomen tulee, vaarantamatta omaa kansallista puolustustaan, tukea Ukrainaa kaikilla niillä tavoilla, joista voidaan arvioida olevan hyötyä Ukrainan puolustukselle. Erittäin tärkeää on Ukrainalle tukea antavien keskinäinen koordinaatio erityisesti EU-USA-akselilla, jotta annettava apu täyttää maksimaalisesti Ukrainan tarpeet.

(4) Selonteko on annettu sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 3 §:n 1 momentin mukaisesti. Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 3 kohdan mukaan Puolustusvoimien tehtäviin kuuluu myös osallistuminen kansainvälisen avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Tällä oikeusperustalla päätettiin lähettää 20 suomalaissotilasta Britanniassa syksyllä 2022 käynnistettyyn ukrainalaissotilaiden koulutusoperaatioon. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan EUMAM-operaation oikeusperustaksi valittiin sotilaallista kriisinhallintaa käsittelevä laki, koska EUMAM on pitkäkestoinen, EU:n johdossa oleva operaatio.

EUMAM-operaation sisältö ja tavoitteet

(5) Selonteossa todetaan, että Ukraina on pyytänyt EU:lta tukea asevoimiensa kouluttamiseksi lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Ukrainan ulkoministeri ja puolustusministeri pyysivät yhdessä 30.9.2022 päivätyllä kirjeellä Euroopan unionilta sotilaallista tukea Ukrainalle. Ukrainan pyynnössä todettiin, että Ukrainan asevoimien tämänhetkisiin tarpeisiin kuuluvat sotilaallinen perus- ja joukkokoulutus sekä henkilöstön lääkintään, logistiikkaan, kemiallisia, biologisia ja radioaktiivisia aseita koskevaan suojelutoimintaan, pioneeritoimintaan sekä kyberturvallisuuteen liittyvä sotilaallinen erikoiskoulutus ja aselajien yhteistoimintaan liittyvä kouluttajakoulutus.

(6) Ukrainaa tukeva Euroopan unionin sotilaallinen avustusoperaatio (European Union Military Assistance Mission in Support of Ukraine, EUMAM Ukraine) perustettiin EU:n ulkoasiainneuvostossa 17.10.2022. Operaatio käynnistettiin EU:n ulkoasiainneuvoston päätöksellä 15.11.2022, ja operaation mandaatti on voimassa 15.11.2024 saakka. EUMAM-operaation strategisena tavoitteena on koulutuksella edistää Ukrainan asevoimien sotilaallisen kyvykkyyden lisäämistä ja siten tukea Ukrainan kykyä puolustaa suvereniteettiaan, alueellista koskemattomuuttaan sekä suojella siviilejä.

(7) Operaation tavoitteena on tarjota koulutusta 15 000 ukrainalaissotilaalle 24 unionimaan toimesta. Operaation tarjoama koulutus tapahtuu EU:n jäsenvaltioiden alueella, kunnes EU:n neuvosto toisin päättää. Operaation joukkoesikunnat sijaitsevat Puolassa ja Saksassa. Koulutusta voidaan järjestää myös muualla Euroopan unionin alueella erimittaisina jaksoina Ukrainan asevoimien kehittyvät tarpeet huomioiden ja niihin vastaten. Jäsenmaiden osallistuminen voi tapahtua osana jonkin toisen jäsenmaan järjestämää koulutuskokonaisuutta tai järjestämällä koulutustoimintaa jäsenmaan omalla maaperällä.

Valiokunnan lausunto PuVL 18/2022 vp

(8) Selonteossa todetaan, että koska koulutusoperaatio toteutetaan unionimaissa, operaation henkilöstöön kohdistuva fyysinen uhka on todennäköisesti pieni. Selonteossa huomautetaan, että operaation koulutustoimintaan kohdistuva tiedustelu on keskeinen riski. Valiokunta yhtyy tähän arvioon ja korostaa operaatioturvallisuuden maksimointiin liittyviä näkökohtia operaatio-osallistumista suunniteltaessa.

Suomalaisjoukot operaatiossa

(9) Valiokunta katsoo selonteossa kuvatulla lailla, että EUMAM Ukraina-operaatioon osallistuminen on johdonmukaista jatkoa Suomen Ukrainalle antamalle laaja-alaiselle tuelle. Suomi osallistuu EUMAM-operaatioon tarjoamalla ukrainalaissotilaille koulutusmoduuleja, jotka järjestetään Puolassa vuosien 2023 ja 2024 aikana.

(10) Suomen koulutus- ja neuvonantotoiminta Puolassa on tarkoitus aloittaa keväällä 2023 Ukrainan asevoimille annettavalla koulutusmoduulilla, jossa Suomi kouluttaa erikseen valituista ukrainalaisista sotilaista koostuvan noin 30 sotilaan joukon. Suomen on lisäksi tarkoitus antaa Puolassa Ukrainan asevoimille lääkintä- ja asejärjestelmäkoulutusta. Lääkintäkoulutus on suunniteltu toimeenpantavaksi kesällä 2023 ja asejärjestelmäkoulutus vuosina 2023 ja 2024.

(11) Edellä kuvattujen koulutuskokonaisuuksien osana Suomi valmistautuu myös luovuttamaan koulutettaville henkilökohtaista ja joukkokohtaista materiaalia sekä asemateriaalia. Materiaali-luovutuksista tehdään aiempien Ukrainalle annettujen tukipakettien kaltaiset erilliset päätökset.

(12) Koulutus- ja neuvonantotehtäviin Puolassa ja tähän liittyviin esikunta-, hallinto- ja tukitehtäviin osallistuvien suomalaissotilaiden kokonaismäärä on selonteon mukaan enintään 50 henkeä. Osallistuvien sotilaiden määrä voi vaihdella kulloinkin käynnissä olevien koulutusmoduulien tarpeiden mukaisesti. Valiokunta pitää hyvänä ja tarpeellisena selonteon linjausta siitä, että Suomella on valmius tarkastella myös muun koulutus- ja neuvonantotoiminnan järjestämistä tai sellaiseen osallistumista EUMAM-operaatiossa huomioiden Ukrainan kehittyvät tarpeet myös pidemmällä aikavälillä.

(13) Suomen kansallisen osallistumisen kustannukset EUMAM-operaatioon sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten osalta ovat alustavan arvion mukaan vuonna 2023 noin 12,4 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin 10,4 miljoonaa euroa. Kustannusarvio tulee tarkentumaan suunnitellun edetessä.

Yhteenveto

(14) Ukrainan menestyksellinen puolustustaistelu vaatii laajaa kansainvälistä sotilaallista tukea. Suomi on johdonmukaisesti ja määrätietoisesti tukenut Ukrainaa niin sotilaallisesti, humanitaarisesti kuin siviilikriisinhallinnankin keinoin. Tätä tukea on välttämätöntä jatkaa pitkäjänteisesti. Valiokunta korostaa, että puolustusmateriaalituen lisäksi menestyksekkään puolustustaistelun tae on korkea maanpuolustustahto ja Ukrainan asevoimien kouluttaminen länsimaisten asejärjestelmien ja toimintatapojen käyttöön.

Valiokunnan lausunto PuVL 18/2022 vp

(15) Valiokunta katsoo, että Suomella voi olla ukrainalaissotilaiden kouluttamisessa merkittävä ja tärkeä rooli. Tämä johtuu siitä, että Ukrainassa koulutetaan erityisesti asevelvollisia, ja Suomen asevelvollisuusjärjestelmän kautta saavutettu osaamispohja antaa koulutustehtäviin osallistuvalla kantahenkilökunnalle ja reserviläisille erinomaiset valmiudet tehokkaaseen koulutukseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 7.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Veijo Niemi ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola